หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

แนวความคิดว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพโดยองค์กรตุลาการ

ความหมายและความสำคัญของสิทธิเสรีภาพ

สิทธิ (right) และเสรีภาพ (liberty) เป็นคำที่ปรากฏคู่เคียงกันอยู่เสมอ และดูจะมีความผูกพันซึ่งกันและกันในการกล่าวถึงคำใดคำหนึ่ง จนมีการกล่าวรวมว่า "สิทธิเสรีภาพ" อย่างไรก็ตามในแง่ประโยชน์ของการศึกษาได้มีการให้นิยามความหมายของ "สิทธิ" และ "เสรีภาพ" ไว้เหมือนกัน โดยได้มีการอธิบายความหมายดังนี้

ศาสตราจารย์หยุด แสงอุทัย ได้อธิบายความหมายของคำว่า "สิทธิ" ไว้ว่า[1]

"ความหมายของคำว่า "สิทธิ" มีความเห็นอยู่ 2 ความเห็น กล่าวคือ

ความเห็นประเภทที่ 1 เห็นว่า "สิทธิ" หมายถึง "อำนาจที่กฎหมายให้แก่บุคคลในอันที่จะมีเจตจำนง" (Willensmacht) เช่น ในการที่บุคคลใดมีกรรมสิทธิ์เหนือทรัพย์ บุคคลนั้นย่อมมีอำนาจที่จะมีเจตจำนงที่จะครอบครองที่จะใช้สอยหรือที่จะจำหน่ายทรัพย์นั้น โดยเขาจะใช้อำนาจนั้นหรือไม่ก็ได้ หรือจะใช้อำนาจดังกล่าวแต่เพียงบางประการก็ได้ แล้วแต่เจตจำนง (will) ของเขา ผู้ที่มีความเห็นประการที่ 1 นี้ได้เห็นว่า ความสำคัญอยู่ที่ "อำนาจ" (Macht) ที่กฎหมายให้แก่บุคคล ความเห็นนี้ วินด์ไชน์ (Windscheid) นักกฎหมายเยอรมันเป็นผู้คิดขึ้น

ความเห็นประการที่ 2 เห็นว่า "สิทธิ" คือ "ประโยชน์ที่กฎหมายคุ้มครองให้" ความเห็นนี้เยียริ่ง (jhering) นักกฎหมายเยอรมันเป็นผู้คิดขึ้น ผู้ที่มีความเห็น

---

[1]หยุด แสงอุทัย, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2523), หน้า 187.

ประการที่ 2 นี้เน้นหนักไปที่ "จุดประสงค์" (Zweck) ของสิทธิ กล่าวคือ การที่กฎหมายให้อำนาจแก่บุคคลที่จะมีเจตจำนง (Willensmacht) ก็เพื่อประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งบุคคลมุ่งประสงค์ . . ."

ศาสตราจารย์หยุด แสงอุทัย ได้วิจารณ์ความเห็นทั้งสองว่า ความเห็นที่ 1 เป็นการมองสิทธิไปในแง่ "เนื้อหาของสิทธิ" ส่วนความเห็นที่ 2 เป็นการมองไปในแง่ "จุดประสงค์ของสิทธิ" ในปัจจุบันถือได้ว่าสิทธิเป็นทั้ง "อำนาจ" และ "ประโยชน์" จึงควรยึดถือความหมายของสิทธิว่าหมายถึง "ประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้"

ส่วน "เสรีภาพ" นั้น ศาสตราจารย์หยุด แสงอุทัย พิจารณาเป็นสิ่งซึ่งคล้ายคลึงกับสิทธิ โดยได้อธิบายความว่า "ตามตำราธรรมศาสตร์ของอังกฤษได้แยก "เสรีภาพ" ออกจาก "สิทธิ" ซึ่งตามกฎหมายภาคพื้นยุโรป ไม่ได้แยกเสรีภาพออกไปต่างหาก โดยจัดเข้าอยู่ในจำพวกสิทธิตามกฎหมายมหาชน แต่ตามกฎหมายอังกฤษเสรีภาพอาจเป็นเรื่องกฎหมายเอกชนก็ได้ แซลมอนด์ (Salmond) ได้ให้ความหมายของคำว่า "เสรีภาพ" ไว้ว่า เป็นประโยชน์ซึ่งบุคคลได้มาโดยปราศจากหน้าที่ในทางกฎหมายใด ๆ ต่อตนเอง กล่าวคือ เป็นสิ่งที่บุคคลอาจกระทำได้โดยจะไม่ถูกป้องกันขัดขวางโดยกฎหมาย เป็นประโยชน์ที่บุคคลจะกระทำการใด ๆ ได้ตามชอบใจ ข่ายแห่งเสรีภาพตามกฎหมายได้แก่ข่ายแห่งกิจกรรมซึ่งภายในข่ายนี้กฎหมายปล่อยให้บุคคลกระทำไปโดยลำพัง . . ." [1]

วิชา มหาคุณ ได้กล่าวถึงสิทธิและเสรีภาพไว้ว่า

"สิทธิ หมายถึง การที่บุคคลจะพึงกระทำได้ภายในขอบเขตของกฎหมาย กล่าวอีกนัยหนึ่ง สิทธิของบุคคลจะต้องมีกฎหมายรับรอง หรือยอมบังคับให้ ส่วนเสรีภาพหมายถึงการที่บุคคลสามารถทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้โดยไม่ถูกรบกวน ทั้งนี้โดยได้รับความคุ้มครองจากรัฐ สิทธิและเสรีภาพจึงมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน แต่เสรีภาพมีลักษณะเป็นสิทธิตามธรรมชาติ (natural rights) ซึ่งมีความหมายว่า ในการใช้ชีวิตส่วนตัวของบุคคลในรัฐ มี

---

[1] เรื่องเดียวกัน, หน้า 192.

ขอบเขตที่รัฐจะไม่เข้าไปแทรกแซง . . ." [1]

วิษณุ เครืองาม ได้ให้ความหมายของสิทธิและเสรีภาพไว้ว่า

"สิทธิ (right) หมายถึง ประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้"

"เสรีภาพ (liberty) หมายถึง ความมีอิสระที่จะกระทำการหรืองดเว้นกระทำการ เสรีภาพจึงมีความหมายต่างกับสิทธิ อย่างไรก็ตาม ถ้าเสรีภาพใดมีกฎหมายรับรองและคุ้มครอง เสรีภาพนั้นก็อาจเป็นสิทธิด้วย ดังที่มักมีผู้เรียกรวม ๆ กันไปว่าสิทธิและเสรีภาพ" [2]

อย่างไรก็ตาม ตามความหมายของสิทธิและเสรีภาพที่ได้ยกมาแสดง ได้มีการอธิบายคล้ายคลึงกันว่า สิทธิหมายถึง ประโยชน์ เสรีภาพ คือ ความเสรีที่บุคคลสามารถกระทำการใด โดยถือเอากรอบขอบเขตที่กฎหมายกำหนดไว้เป็นขอบเขตหรือเสรีภาพคือการใช้อิสรภาพภายในขอบเขต ในจุดนี้เองซึ่งทำให้มีผู้วิจารณ์ว่า ในการพิจารณาว่าอะไรคือสิทธิตามกฎหมาย นักนิติศาสตร์ไทยมักจะยึดหลักกฎหมายเอกชนที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ทางแพ่งระหว่างเอกชนด้วยกันเองเป็นข้อพิจารณา ดังนั้น คำว่า "สิทธิ" จึงมักมีการอธิบายไว้ในตำราวิชานิติศาสตร์ว่า หมายถึง ประโยชน์ (ระหว่างเอกชน) ที่รัฐรับรองและคุ้มครองให้ส่วน "เสรีภาพ" นั้นมักจะไม่ถือกันว่าเป็นสิทธิ คงเป็นแต่เพียงสิ่งที่คล้ายคลึงกับสิทธิอย่างหนึ่ง [3]

โดยความคิดเห็นส่วนตัว พิจารณาเห็นว่า สิทธิและเสรีภาพเป็นคำที่มีความหมายกว้าง การอธิบายความหมายสุดแท้แต่จะมุ่งหมายอธิบายในส่วนใด แนวใด แล้วแต่แง่มุมการมอง และจะมีการให้คำอธิบายความหมายแตกต่างกันออกไปอีก เมื่อมีการตีความ

---

[1] วิชา มหาคุณ, "ผลกระทบของกฎหมายที่ไม่เป็นธรรมต่อสิทธิของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม," วารสารนิติศาสตร์ 11 (ฉบับที่ 4, 2524) : 564.

[2] วิษณุ เครืองาม, กฎหมายรัฐธรรมนูญ (กรุงเทพมหานคร : ธีรานุสรณ์การพิมพ์ 2521), หน้า 200.

[3] พนัส ทัศนียานนท์, "สิทธิมนุษยชน : วิวัฒนาการในกฎหมายไทย," วารสารธรรมศาสตร์ 12 (กันยายน 2526) : 30.

โดยยึดแนวเสรีนิยมหรือสังคมนิยม [1] คำว่า "สิทธิเสรีภาพ" หากจะจำกัดความหมายในที่นี้ก็มุ่งหมายถึงสิทธิเสรีภาพในวงกว้าง มุ่งถึงผลแห่งการได้รับความคุ้มครอง รองรับจากรัฐอย่างกว้างขวาง เหมาะสมและแสดงถึงศักดิ์ศรีแห่งมนุษยชน นั่นเอง การให้นิยามความหมายของสิทธิเสรีภาพนั้น มีความสำคัญเมื่อเริ่มมีการกล่าวอ้างทฤษฎีกฎหมายธรรมชาติ (Law of Nature) เป็นการกล่าวอ้างสิทธิตามธรรมชาติ เป็นเครื่องมือในการต่อสู้กับผู้มีอำนาจเป็นเครื่องมือป้องกันตนต่อสังคม จึงกล่าวอ้างความชอบธรรมแห่งสิทธิเสรีภาพประการต่างๆ แต่ในปัจจุบันได้มาเน้นหนักที่ความสำคัญแห่งสิทธิเสรีภาพการคุ้มครองป้องกัน

สำหรับความสำคัญของสิทธิเสรีภาพนั้น อาจกล่าวได้ว่า นอกจากมนุษย์จะมีความจำเป็นที่จะต้องมีปัจจัยสี่ คือ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรคแล้ว ปัจจัยที่น่าจะถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่ห้า คือ สิทธิเสรีภาพ เพราะมีความสำคัญ และจำเป็นไม่ย่อหย่อนไปกว่าปัจจัยสี่ แม้จะเทียบให้เห็นเด่นชัดไม่ได้กับอากาศที่หายใจ อาหารที่บริโภค แต่สิทธิเสรีภาพเป็นสิ่งที่แสดงถึงเกียรติภูมิ ศักดิ์ศรีแห่งมนุษยชน ในคำประกาศเอกราชของสหรัฐอเมริกา (Declaration of independence) ต่อสภาคองเกรส เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม ค.ศ. 1776 เป็นคำประกาศซึ่งแสดงถึงความสำคัญแห่งสิทธิเสรีภาพและยกขึ้นมากล่าวอ้าง บางตอนแห่งคำประกาศดังกล่าวนั้นมีว่า

". . . เรายึดถือข้อเท็จจริงเหล่านี้ เป็นที่ประจักษ์แจ้งในตัวเองว่ามนุษย์ทุกคนได้รับการสร้างสรรค์ขึ้นมาเท่าเทียมกัน และพระผู้สร้างได้มอบสิทธิบางประการที่จะยักย้ายมิได้ไว้ และบรรดาสิทธิเหล่านี้ได้แก่สิทธิในชีวิตเสรีภาพ และการเสาะแสวงหาความสุข ในการที่จะปกป้องคุ้มครองสิทธิเหล่านี้ ซึ่งได้มีการสถาปนารัฐบาลขึ้น

---

[1] กลุ่มประเทศสังคมนิยมแบบคอมมิวนิสต์นั้น ตีความหมายคำว่า "สิทธิ" หมายถึง การที่บุคคลเลือกกระทำการใด ๆ ได้ทั้งสิ้นเพื่อประโยชน์ของชนกรรมาชีพ และ "เสรีภาพ" หมายถึงการปลอดจากการแทรกแซงโดยชนชั้นนายทุน ซึ่งเป็นการให้ความหมายสิทธิเสรีภาพแตกต่างไปจากกลุ่มประเทศเสรีนิยม ดู วิษณุ เครืองาม, กฎหมายรัฐธรรมนูญ, หน้า 201.

ในหมู่มวลมนุษย์ โดยให้ได้รับอำนาจอันชอบธรรมมาจากความยินยอมของผู้ที่อยู่ใต้ปกครองนั้น ตราบใดเมื่อรัฐบาลแบบใดได้กลายเป็นแบบที่ทำลายจุดหมายเหล่านี้แล้ว ตราบนั้นย่อมเป็นสิทธิของประชาชนที่จะเปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกรัฐบาลแบบนั้นเสีย แล้วสถาปนารัฐบาลขึ้นใหม่ให้มีหลักการและอำนาจเป็นไปในรูปที่จะอำนวยความปลอดภัยและความผาสุกแก่ตนได้มากที่สุด . . ."

จะเห็นได้ว่า ในคำประกาศอิสรภาพดังกล่าว ได้แสดงให้ปรากฏถึงความทุกข์โศก ขมขื่นที่ได้รับจากการกดขี่ของกษัตริย์อังกฤษ (King George III) วัตถุประสงค์ของคำประกาศนี้ก็เพื่อเป็นการประกาศถึงการเป็นเอกราช ไม่อยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ ในลักษณะการเป็นอาณานิคมอีกต่อไป เป็นการก่อกำเนิดรัฐใหม่แยกออกจากเมืองแม่ (mother country) กล่าวย้ำถึงสิทธิ เสรีภาพและการได้รับความคุ้มครองป้องกันอย่างแท้จริง [1] ถือว่าสิทธิเสรีภาพเป็นสิ่งสำคัญและยึดถืออย่างเหนียวแน่น

เนื้อหาของคำประกาศดังกล่าวเป็นการกล่าวย้ำและเน้นถึงสิทธิเสรีภาพอันเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง โดยการกล่าวได้อ้างอิงสิทธิธรรมชาติ กล่าวกันว่า คนอเมริกันสมัยศตวรรษที่ 18 มีความเชื่ออย่างแน่นแฟ้นในเรื่องของสิทธิธรรมชาติ แม้จะไม่แน่ใจว่าสิทธิดังกล่าวกำเนิดมาจากพระเจ้า จากสุภาษิตอมตะอันมีแหล่งกำเนิดมาจากเหตุผลและความยุติธรรม หรือจากอัจฉริยะที่สะสมกันมานานของระบบกฎหมายอังกฤษ ความเชื่อมั่นว่ามีสิทธิโดยธรรมชาติ ทำให้ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญได้ง่าย [2]

จัง จาก รุสโซ (Jean Jacques Rousseau : ค.ศ. 1612-1778) นักปราชญ์ชาวฝรั่งเศสได้เขียนไว้ใน The Social Contract ว่า

---

[1] See, Thomas F. Adams, Introduction to the Administration of Criminal Justice, 2d. ed. (Englewood Cliffs, New Jersey, Prentice-Hall, 1980), PP. 22-23.

[2] ดู อาร์ชิบอลด์ ค็อกซ์, บทบาทของศาลฎีกาในระบบการปกครองอเมริกัน, แปลโดย บรรพต วีระสัย, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แพร่พิทยา, 2523), หน้า 26.

"การสละละทิ้งเสรีภาพ เท่ากับเป็นการสละความเป็นมนุษย์ เท่ากับเป็นการยอมเสียสิทธิของมนุษยชนแม้แต่หน้าที่ของเรา . . . การสละละทิ้งเช่นนี้เป็นการขัดต่อธรรมชาติของการที่นำเอาเสรีภาพทั้งหลายออกมาจากเจตจำนงของคนก็เท่ากับนำเอาศีลธรรมออกจากการกระทำของคนนั่นเอง" [1]

Rousseau มองว่า ความสุขของมนุษย์ไม่ได้มาจากทรัพย์สินหรือวัตถุ เพราะไม่เป็นจริง ความสุขคือเสรีภาพ ความดี เขาเห็นด้วยกับ Socrates ที่ว่าชีวิตที่ปราศจากความดีเป็นสิ่งที่ไม่มีความหมาย สิ่งสำคัญในการอยู่ร่วมกันคือการป้องกันเสรีภาพ

John Locke ได้เขียนไว้ใน The Letter for Toleration (1689) กล่าวถึงความสำคัญของสิทธิเสรีภาพ โดยกล่าวย้ำถึงสิทธิในชีวิต สิทธิในเสรีภาพ และสิทธิในทรัพย์สินของบุคคล ซึ่งผู้ปกครองทั้งหลายถูกผูกพันตามกฎหมายธรรมชาติว่า มีหน้าที่ที่จะต้องให้การยอมรับนับถือสิทธิเช่นว่านี้[2]

ใน Magna Carta ซึ่งถือกันว่าเป็น The Great Charter ก็ได้ปรากฏบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของบุคคล กล่าวคือได้ระบุไว้ว่า บุคคลใดจะถูกจับกุม กักขัง หรือริบทรัพย์หาได้ไม่ เว้นเสียแต่จะได้รับการพิจารณาโดยบุคคลชั้นเดียวกับเขา (his peers) และตามกฎหมายของบ้านเมือง (The law of the land) ซึ่งต่อมาได้ก่อให้เกิดหลักเสรีภาพส่วนบุคคล (Personal Liberty) และวิธีการ Habeas Corpus ขึ้น[3]

---

[1]ดู วารสารนิติศาสตร์ 11(ฉบับที่ 3 2523) : ปกหลัง

[2]ดู กุลพล พลวัน, "บัญหาการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยสหประชาชาติ" (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2516), หน้า 9.

[3]เรื่องเดียวกัน.

ข้อเขียนของ Rousseau, Locke และบทบัญญัติของ Magna Carta ดังกล่าวเป็นการแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของสิทธิเสรีภาพ ซึ่งนับแต่ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 18 เป็นต้นมา สิทธิเสรีภาพของบุคคลได้รับการพัฒนาและมีการคุ้มครองมากขึ้น [1] ตัวอย่างแห่งประวัติศาสตร์การกล่าวอ้างและเรียกร้องสิทธิเสรีภาพนับแต่การมีสำนักความคิดทางกฎหมายธรรมชาติมาจนมีการประกาศปฏิญญาสากล ว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ในปัจจุบันเป็นตัวอย่างที่แสดงถึงความสำคัญของสิทธิเสรีภาพอันจะขาดเสียมิได้เพราะเป็นเกียรติภูมิและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นคนอย่างสมบูรณ์แท้จริง โดยในปัจจุบันสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลมิได้มาจากกฎธรรมชาติ แต่มีที่มาจากกฎหมายที่วางบทบัญญัติไว้ เป็นกรอบขอบเขต

<u>รัฐกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ</u>

การที่จะพิจารณาถึงรัฐกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ จะต้องพิจารณาเกี่ยวกับการก่อกำเนิดของรัฐ ซึ่งมีอยู่หลายทฤษฎี ทฤษฎีสำคัญทฤษฎีหนึ่งคือ ทฤษฎีสัญญาประชาคม (The Social-Contract Theory) โดยทฤษฎีนี้เชื่อว่า แรกเริ่มก่อนมีรัฐนั้น มนุษย์มีชีวิตอยู่ภายใต้สภาพธรรมชาติอย่างแท้จริง มนุษย์ตกอยู่ภายใต้บังคับของกฎธรรมชาติ (Natural Law) และมนุษย์มีสิทธิตามธรรมชาติ (Natural right) ต่อมาพิจารณาเห็นว่า การอยู่ภายใต้สภาพอย่างนั้น เป็นสิ่งที่ไม่ยั่งยืนถาวร ขาดความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน จึงมีการรวมตัวกันตกลงกันทำสัญญาประชาคม เพื่อก่อตั้งรัฐขึ้นมา และยอมอยู่ภายใต้การปกครองขององค์กรที่ร่วมกันตั้งขึ้น จึงเห็นได้ว่าทฤษฎีนี้มีพื้นฐานมาจากความยินยอมร่วมกัน และการสละสิทธิเสรีภาพที่เคยมีมาก่อนเป็นการสละสิทธิเสรีภาพบางส่วนเพื่อแลกกับการที่จะได้รับความคุ้มครองเกิดความมั่นคงปลอดภัย ดังนั้นทฤษฎีนี้จึงแสดงให้เห็นถึงพันธะหน้าที่ของรัฐ ในการที่จะต้องคุ้มครองรักษาสิทธิเสรีภาพของบุคคล ตามความมุ่งหมายแห่งการยินยอมตกลงร่วมกันจนเกิดเป็นสัญญาประชาคม

---

[1] ดู จงรัก จุฑานนท์, "การคุ้มครองสิทธิของประชาชนต่อการถูกจับกุมและตรวจค้นที่ไม่ชอบธรรม," (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า 2.

นักปรัชญาที่สนับสนุนทฤษฎีนี้คือ Thomas Hobbes (ค.ศ. 1588-1679) John Locke (ค.ศ. 1632-1704) และ Jean Jacques Rousseau โดยเฉพาะความเห็นของ Locke นั้นได้อธิบายความเห็นเกิดเป็นหลักใหญ่ 2 ประการคือ ผู้ปกครองนั้นปกครองโดยอยู่บนฐานแห่งความยินยอมของประชาชนพลเมือง และผู้อยู่ใต้ปกครองมีสิทธิในการปฏิวัติล้มล้างรัฐบาล หากมีการใช้อำนาจไม่ถูกต้องหรือกระทำโดยพลการ ส่วน Rousseau นั้นก็กล่าวย้ำถึงสิทธิในทางธรรมชาติ และเห็นว่าสิทธิเสรีภาพนั้นจะต้องได้รับการคุ้มครองป้องกันและส่งเสริมให้ดีขึ้น โดยการจัดตั้งสังคมทางการเมืองที่เป็นประชาธิปไตย โดยเขาเห็นว่ารัฐต้องมาจากเจตนารมณ์ร่วม (general will) ซึ่งถือเป็นกฎสูงสุดในรัฐ เจตนารมณ์ร่วมต้องมาจากประชาชน และจุดหมายปลายทาง คือ เพื่อปกป้องคุ้มครองเสรีภาพของทุกคน Locke เองก็มีความเห็นว่า ชีวิต อิสรภาพ ทรัพย์สินของประชาชนเป็นสิ่งที่รัฐควรรักษา คุ้มครองป้องกัน

ในสหรัฐอเมริกา ให้ความสำคัญของสิทธิเสรีภาพมาก โดยปรากฏในรัฐธรรมนูญ ดังบทแก้ไขเพิ่มเติมที่ 14 ข้อ 1 ความว่า

"บุคคลทุกคนที่เกิดหรือแปลงชาติในสหรัฐ และอยู่ในบังคับของกฎหมายสหรัฐย่อมเป็นพลเมืองของสหรัฐและของมลรัฐที่มีภูมิลำเนาอยู่ มลรัฐใดจะออกกฎหมายหรือบังคับใช้กฎหมายที่เป็นการตัดทอนเอกสิทธิหรือความคุ้มกันที่พลเมืองของสหรัฐจะพึงได้รับไม่ได้ หรือมลรัฐใดจะรอนสิทธิในชีวิต เสรีภาพ หรือทรัพย์สินของบุคคล โดยไม่ชอบด้วยกระบวนความแห่งกฎหมายหรือจะปฏิเสธไม่ให้บุคคลใดที่อยู่ในเขตอำนาจได้รับความคุ้มครองแห่งกฎหมายโดยเท่าเทียมกันไม่ได้" [1]

---

[1]ถ้อยคำในภาษาอังกฤษ คือ "All persons born or naturalized in the United States, and subject to the jurisdiction thereof, are citizens of the United States and of the State wherein they reside. No State shall make or enforce any law which shall abridge the privileges or immunities of citizens of the United States; nor shall any State deprive any person of life, liberty, or property without due process of law; nor deny of any person within its jurisdiction the equal protection of the laws."

010854

ดังนั้น กล่าวได้ว่า รัฐมีหน้าที่ที่จะต้องกระทำการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนพลเมือง ให้มีการดำเนินการพิทักษ์รักษา คุ้มครองสิทธิเสรีภาพให้เป็นไปอย่างสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ

ผู้ต้องหาและสถานะผู้ต้องหา

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(2) ได้บัญญัติให้คำนิยามของคำว่า "ผู้ต้องหา" ไว้ว่า "ผู้ต้องหา หมายความถึง ผู้ถูกหาว่าได้กระทำความผิด แต่ยังมิได้ถูกฟ้องต่อศาล" ดังนั้น ผู้ต้องหาคือใคร จึงอยู่ที่การแปลความถ้อยคำที่ว่า "ผู้ถูกหาว่าได้กระทำความผิด" ขึ้นอยู่กับว่าจะแปลความออกไปกว้างแคบแค่ไหน เพียงใด

สำหรับความเห็นในเรื่องนี้มีนักกฎหมายให้ความคิดเห็นไว้ 3 ฝ่าย คือ [1]

ฝ่ายที่ 1 ให้ความหมายผู้ต้องหาไว้ในแนวทางที่กว้างโดยการแปลความหมายคำนิยามอย่างตรงตัว คือ เมื่อถูกหาว่ากระทำผิด ก็ตกเป็นผู้ต้องหาโดยไม่สนใจจุดที่ว่าใครจะเป็นผู้กล่าวหา จะกล่าวหาต่อตัวผู้กระทำผิดหรือไม่ ไม่สำคัญ จึงเป็นการให้ความหมายในลักษณะที่กว้าง ไม่พิจารณาในด้านพยานหลักฐานก่อน เพียงถูกกล่าวหาก็ตกเป็นผู้ต้องหา โดยฝ่ายที่ 1 ได้อ้างคำพิพากษาฎีกาที่ 1341/2509 ซึ่งวินิจฉัยโดยที่ประชุมใหญ่สนับสนุน โดยวินิจฉัยว่า เมื่อผู้เสียหายไปแจ้งความต่อพนักงานสอบสวนกล่าวหาว่าจำเลยบุกรุกที่ดิน ย่อมเห็นได้ชัดว่าจำเลยได้ตกอยู่ในฐานะเป็นผู้ต้องหาแล้วตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(2) แล้ว

ฝ่ายที่ 2 ยึดถือหลักปฏิบัติว่า ผู้ที่จะถูกสอบสวนในฐานะเป็นผู้ต้องหาได้นั้นจะต้องมีหมายเรียกหรือหมายจับมาเพื่อทำการสอบสวน และที่ว่า "ถูกหาว่าได้กระทำความผิด" นั้น จะต้องกล่าวหาต่อผู้กระทำผิดนั้นเอง โดยต้องแจ้งให้เขาทราบก่อนว่า

---

[1] ดู อนุมัติ ใจสมุทร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ว่าด้วยหลักทั่วไปตลอดถึงการไต่สวนมูลฟ้อง มาตรา 1 ถึงมาตรา 171, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ : นิติบรรณการ, 2514), หน้า 9-10.

เขาได้กระทำผิด และกระทำผิดด้วยเรื่องอะไร ส่วนวิธีแจ้งนั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง จึงเห็นว่า เป็นการจำเป็นที่จะต้องแจ้งให้ผู้ต้องหารู้ตัวก่อน ดังนั้น เมื่อมีหมายเรียกหรือหมายจับแล้ว ผู้นั้นก็ตกเป็นผู้ต้องหาทันทีที่แจ้งข้อหาให้ทราบนั้น

ฝ่ายที่ 3 เห็นว่า ผู้ต้องหาจะต้องถูกเจ้าพนักงานจับกุมเข้ามาในฐานะผู้กระทำผิดแล้ว ยึดถือเอาการจับเป็นเกณฑ์ชี้การตกเป็นผู้ต้องหา

เมื่อพิจารณาดูแล้วจะเห็นได้ว่า ความเห็นของฝ่ายที่ 1 เป็นความเห็นที่กว้างและแปลความตรงคำนิยามอย่างเคร่งครัด ความเห็นฝ่ายที่ 2 มีลักษณะที่กำหนดเงื่อนไขโดยไม่คำนึงถึงการพิจารณาพยานหลักฐานว่าพร้อมหรือน่าเชื่อถือหรือไม่ ซึ่งเป็นความเห็นที่ไม่เป็นธรรมแก่ผู้ต้องหา ส่วนความเห็นที่ 3 มีลักษณะแคบเกินไป เพราะอาศัยการจับกุมเป็นเกณฑ์ชี้วัดการตกเป็นผู้ต้องหา เพราะการจับกุมนั้นอาจจะเป็นการจับเพราะสงสัยก็ได้

สำหรับผู้เขียนมีความเห็นว่า การที่บุคคลจะตกเป็นผู้ต้องหานั้น บุคคลนั้นจะต้องถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำผิด เป็นเบื้องต้นเสียก่อนและมีหลักฐานน่าเชื่อถือหรือมูลความจริง ซึ่งอาจจะได้มาจากการสืบสวนสอบสวนเบื้องต้น ปรากฏอยู่พอที่จะเชื่อว่าเขาเป็นผู้กระทำผิดจริง จึงจะถือได้ว่าบุคคลนั้นเป็นผู้ต้องหา และเนื่องจากในที่นี้เป็นการพิจารณาถึงการคุ้มครองผู้ต้องหา จึงพิจารณาความหมายของผู้ต้องหาไปในทางความจำเป็นที่จะต้องคุ้มครองด้วย กล่าวคือ ถือว่าบุคคลใดเป็นผู้ต้องหาหรือไม่นั้น นอกจากพิจารณาตามความเห็นข้างต้นแล้ว อาจจะพิจารณาในแง่การคุ้มครองประกอบ โดยพิจารณาว่า สภาพของบุคคลนั้น ๆ มีความจำเป็นที่จะต้องได้รับความคุ้มครองต้องใช้สิทธิในฐานะเป็นผู้ต้องหาหรือยัง โดยพิจารณาประกอบกัน

หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สำหรับสิทธิของผู้ต้องหานั้น ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ชัดแจ้ง แต่พอรวบรวมได้ดังนี้[1]

1. สิทธิที่จะได้รับแจ้งข้อหา
2. สิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การในชั้นสอบสวน
3. สิทธิที่จะไม่ถูกบังคับ ขู่เข็ญ ให้สัญญา ให้การด้วยความเต็มใจ
4. สิทธิที่จะได้ประกันตามรัฐธรรมนูญ และจะเรียกประกันสูงเกินไปไม่ได้
5. สิทธิที่จะพบทนายตามรัฐธรรมนูญ
6. สิทธิที่จะไม่ถูกควบคุมหรือขังโดยผิดกฎหมาย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 90

ดังนั้น เมื่อผู้ต้องหาเป็นเพียงผู้ถูกหาว่ากระทำผิด แต่ยังไม่ได้ถูกฟ้องต่อศาล สถานะของผู้ต้องหาจึงได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่า เป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าเป็นผู้กระทำผิดจริง (Presumption of innocence) การปฏิบัติต่อก็จะปฏิบัติอย่างผู้กระทำผิดไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่ปกครองโดยระบบประชาธิปไตย ต่างยึดถือหลักการนี้อย่างเหนียวแน่น หลักการนี้ได้ปรากฏในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 มาตรา 11(1) ความว่า "บุคคลซึ่งถูกกล่าวหาด้วยความผิดทางอาญา มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่า บริสุทธิ์จนกว่าจะมีการพิสูจน์ว่ามีความผิดตามกฎหมายในการพิจารณาโดยเปิดเผย ณ ที่ซึ่งตนได้รับหลักประกันต่าง ๆ ที่จำเป็นในการต่อสู้คดี"

ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521 มาตรา 27 ได้วางบทบัญญัติว่า

"ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดก่อนที่จะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือน

---

[1]ดู ประเทือง กีรติบุตร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ม.ป.ท., ม.ป.ป.), หน้า 14.; เรวัต ฉ่ำเฉลิม, "ชะลอการฟ้อง" (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522), หน้า 13-14.

เป็นผู้กระทำความผิดมิได้

หลักการที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหาคือผู้บริสุทธิ์ เป็นหลักการที่แสดงถึงสถานะของผู้ต้องหา ในอันที่จะได้รับการกระทำต่ออย่างคนบริสุทธิ์ จะปฏิบัติต่ออย่างกระทำผิดในขณะนั้นไม่ได้ หลักการนี้ได้ส่งผลไปถึงหลักการอื่น ๆ เช่น การยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย หรือการพิสูจน์ให้ปราศจากสงสัยว่าจำเลยเป็นผู้กระทำผิดจริง จนถึงการที่จะต้องปล่อยตัวผู้กระทำผิดสักสิบคน ยังดีกว่าลงโทษผู้บริสุทธิ์เพียงคนเดียว ผู้ต้องหายังไม่ได้ชื่อว่าเป็นอาชญากรเป็นพวก "กากเดนของสังคม" (Social excrement) เขาจะเป็นอาชญากรหรือผู้กระทำผิดหรือไม่นั้นต้องรอศาลพิจารณาชี้ขัดตัดสินก่อน [1] หลักการดังกล่าวได้ปรากฏในหลักการของสิทธิเสรีนิยมในกฎหมายอาญาด้วย กล่าวคือ ในหลักการสิทธิเสรีนิยมในกฎหมายอาญาเห็นว่า ในทุกขั้นตอนของผู้ต้องสงสัย ผู้ถูกกล่าวหา ผู้ถูกพิจารณา ผู้ถูกตัดสินและผู้ถูกลงโทษ สิทธิของบุคคลเหล่านี้จะต้องได้รับการเอาใจใส่ที่จะปกป้อง [2] การคุ้มครองสิทธิหรือการมีสิทธิของผู้ต้องหาอาจจะทำให้มีความยุ่งยากมากขึ้นในการพิสูจน์ความผิด แต่ประชาชนส่วนใหญ่น่าจะได้ตระหนักว่า การที่ผู้บริสุทธิ์หนึ่งคนต้องถูกลงโทษนั้น นับเป็นความเสียหายร้ายแรงต่อสังคมหนักกว่าการที่อาชญากรหรือผู้กระทำผิดบางคนได้หลุดรอดจากการลงโทษ โดยทั่วไปจะไม่มีความต้องการเกี่ยวกับเรื่องสิทธิของผู้ต้องหาเลย ถ้าหากมีวิถีทางที่แน่นอนของการแยกผู้บริสุทธิ์ออกมาจากความผิดได้โดยอัตโนมัติ [3]

---

[1] แม้ในภายหลังจะมีการพิสูจน์ได้ว่าเป็นผู้กระทำ เป็นอาชญากร มีการลงโทษ แต่ก็ไม่พ้นภาระของสังคมที่จะต้องดูแล เพราะเป็นสมาชิกหนึ่งของสังคม และหลักการหนึ่งของการลงโทษก็คือ พยายามทำให้ผู้กระทำผิดสามารถกลับคืนมาสู่การเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมได้ต่อไป

[2] มุรธา วัฒนะชีวะกุล, <u>เอกสารประกอบคำบรรยายวิชากฎหมายอาญาเปรียบเทียบ</u>. (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524), (อัดสำเนา), หน้า 5.

[3] See, Stuart S. Nagel, <u>The Right of the Accused</u>, ed. Stuart S. Nagel (Bevery Hills, London : Sage Publication, 1977), P. 17.

หากเราพิจารณาจากประวัติศาสตร์ความเป็นมาในอดีต จะเห็นได้ว่า เดิมที นั้น สภาพหรือสถานะของผู้ต้องหามีสถานะตกเป็น "กรรม"[1] (object) ของการพิจารณาความผิด กล่าวคือ เป็นผู้ถูกกระทำเป็นผู้ถูกซักฟอกในคดี จึงถูกกระทำหรือปฏิบัติต่ออย่างผู้ถูกสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้กระทำความผิด การพิจารณาหาได้ขึ้นอยู่กับพยานหลักฐานเป็นสำคัญไม่ แต่ขึ้นอยู่กับวิธีการในการพิจารณาซึ่งมักมีการลงทัณฑ์ทรมาน เพื่อรีดเร้นเอาความจริงหรือบีบบังคับให้รับสารภาพเสียมากกว่า

ตามประวัติศาสตร์การพิจารณาคดีของอังกฤษในสมัยโบราณจะเป็นเครื่องบ่งชี้ให้เห็นชัดถึงสถานะผู้ต้องหาในสมัยนั้นได้ดี กล่าวคือในยุค Norman Conquest จะมีวิธีการพิจารณาคดีในรูปแบบต่าง ๆ เช่น[2]

1. Trial by compurgation เป็นการพิจารณาโดยการถือหลักการสาบานหรือปฏิญาณรับรอง กล่าวคือ เมื่อปรากฏว่ามีการกระทำผิดเกิดขึ้น ผู้ต้องหาซึ่งถูกจับจะพิสูจน์ว่าตนเป็นผู้บริสุทธิ์ได้ก็โดยการที่เพื่อนบ้านหรือบุคคลข้างเคียง ซึ่งเรียกว่า " Compurgators " ได้มาให้ถ้อยคำเป็นพยานรับรองความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา มิฉะนั้นแล้วจะถือว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำผิดได้รับการลงโทษต่อไป วิธีนี้จึงกล่าวโดยง่าย ๆ ว่าเป็นการสาบานตัวว่าจำเลยเป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือได้

2. Trial by ordeal เป็นการพิจารณาโดยถือหลักการทดลองอย่างรุนแรง เทียบได้กับการพิสูจน์โดยดำน้ำ ลุยไฟ อย่างของไทยในสมัยโบราณ ซึ่งวิธีการพิสูจน์หรือตรวจสอบความบริสุทธิ์กระทำโดยการถือก้อนเหล็กที่เผาไฟจนร้อน การจุ่มมือลงในน้ำเดือด เป็นต้น

---

[1] ดู คณิต ณ นคร, "ปัญหาในการใช้ดุลพินิจของอัยการา", วารสารอัยการ 5(กันยายน 2525) : 32.

[2] See, Mark Berger, Taking the Fifth, 2d. ed. (Massachusetts : D.C. Heath and Co., 1980) PP. 4-6.

3. Trial by battle เป็นการพิจารณาโดยการให้โจทก์จำเลยต่อสู้กัน ซึ่งต่อมาได้พัฒนาโดยการจ้างอัศวินมาทำการต่อสู้กัน เอาผลการต่อสู้เป็นข้อชี้แพ้และชนะในคดี

ต่อมาเป็นเวลานาน จึงได้มีการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง สถานะของจำเลยจากการที่ต้องตกเป็นกรรมหรือผู้ถูกกระทำในคดีมาเป็น "ประธาน"[1] (Subject) ในคดี คือการได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ความผิดได้

Cesare Bonesana di Beccaria นักคณิตศาสตร์ชาวอิตาเลียนได้เขียนหนังสือชื่อ "Dei detitti et delle pene. " ในปี ค.ศ. 1764 หนังสือดังกล่าวเป็นภาษาอิตาเลียน ซึ่งสามปีต่อมาได้มีการแปลเป็นภาษาอังกฤษ ชื่อว่า "Essays on Crime and Punishment " หรือ "ความเรียงว่าด้วยอาชญากรรมและการลงโทษ" เขาได้กล่าวถึงการจัดบริหารงานยุติธรรม โดยได้กล่าวถึงในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิของบุคคลที่ถูกละเมิดในอดีต เขาได้ชี้ให้เห็นความจำเป็นที่จะต้องขีดเส้นกั้นสิทธิของบุคคลเพื่อมิให้ถูกละเมิดโดยรัฐ โดยให้ความเห็นว่า การประกันเป็นพิเศษ (Specific guarantees) จะเป็นสิ่งมีค่ามากกว่าการประกาศอย่างเป็นทางการถึงความสำคัญของเสรีภาพ (Ideal essence of freedom) เขาเห็นว่า ในทุกขั้นตอนสิทธิของผู้ต้องสงสัย ผู้ถูกกล่าวหา ผู้ถูกพิจารณา ผู้ถูกตัดสิน และผู้ถูกลงโทษสิทธิของบุคคลเหล่านี้จะต้องได้รับการเอาใจใส่ที่จะปกป้อง และข้อสมมุติฐานที่ว่าทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์จะต้องถือเป็นหลักเกณฑ์สำคัญที่นำมาใช้[2] สิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาในคดีอาญานั้นถือว่าเป็นสิทธิขั้นมูลฐานของมนุษย์ที่พึงมีและพึงได้รับการคุ้มครองอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน[3]

---

[1] ดู คณิต ณ นคร, "ปัญหาในการใช้ดุลพินิจของอัยการ," หน้า 33.

[2] ดู มุรธา วัฒนะชีวะกุล, เอกสารประกอบคำบรรยายวิชากฎหมายอาญาเปรียบเทียบในส่วนทัศนคติเสรี (The Liberal Position) (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523), : 4-5.

[3] ดู มารุต บุนนาค, "สิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในการต่อสู้คดีอาญา," วารสารทนายความ 15 (เล่มที่ 3, 2516) : 5.

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า ผู้ต้องหานั้นอยู่ในสถานะที่ควรต้องได้รับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพอย่างสมบูรณ์ เพราะถือว่าอยู่ในสถานะผู้บริสุทธิ์ จนกว่าจะมีการพิสูจน์ได้ว่าเป็นผู้กระทำความผิด สภาพการณ์ในอดีตเป็นสภาพการณ์ที่มีการกระทำย่ำยีต่อสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาอย่างมากมาย จนต่อมาได้รับการยอมรับและวิวัฒนาการมาสู่สภาพปัจจุบัน โดยเริ่มต้นยอมรับและคุ้มครองอย่างแท้จริงในตอนต้นคริสต์ศตวรรษที่ 18 นี้เอง

<u>ความจำเป็นและความชอบธรรมขององค์กรตุลาการในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพผู้ต้องหา</u>

"องค์กรตุลาการ" ในที่นี้หมายถึง องค์กรผู้ใช้อำนาจตุลาการ คือศาลสถิตย์ยุติธรรมตามความหมายแห่งพระธรรมนูญศาล แต่ไม่หมายความรวมถึงศาลคดีเด็กและเยาวชน ไม่หมายความถึงศาลทหาร และไม่หมายความถึงองค์กรที่ทำหน้าที่พิจารณาตัดสินโดยอาศัยอำนาจพิเศษของฝ่ายบริหาร

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า รัฐมีพันธะหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนพลเมือง ในการดำเนินกิจกรรมของรัฐได้มีการจัดสรรการใช้อำนาจขององค์กรต่าง ๆ เพื่อให้มีการดุลและคานกันอยู่ในตัว ซึ่งเราเรียกว่า "การแบ่งแยกอำนาจ" ซึ่งมองเตสกิเออ[1] (Montesquieu) นักปราชญ์ชาวฝรั่งเศสได้รับยกย่องว่าเป็นเจ้าตำรับในเรื่องนี้ โดยได้เขียนหนังสือชื่อ "เจตนารมณ์ของกฎหมาย" (L' Esprit des lois) ซึ่งในบรรพ 11 บทที่ 6 ของหนังสือดังกล่าวกล่าวว่า[2]

"เมื่ออำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารได้รวมอยู่ในตัวบุคคลเดียวกัน หรือในองค์กรเดียวกัน . . . เสรีภาพจะไม่มีเลย เพราะเราอาจเกรงว่ากษัตริย์หรือ

---

[1]นามเต็มคือ Charles Louis de Secondat, Baron de la Brede et de Montesquieu (1689-1755)

[2]เอฟ เอช ลอว์สัน และ ดี เจ เบ่นท์เลย์, "ความเป็นจริงกับหลักการแบ่งแยกอำนาจ" แปลโดย ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์, <u>วารสารกฎหมายปกครอง</u> 2(สิงหาคม 2526) : 25.

คณะบุคคลอันเดียวกันนั้นจะออกกฎหมายแบบทรราช และใช้บังคับกฎหมายโดยวิธีของทรราช

อีกอย่างหนึ่ง กรณีจะไม่มีเสรีภาพ ถ้าอำนาจในการตัดสินไม่แยกออกมาจากอำนาจนิติบัญญัติ ชีวิต และเสรีภาพของผู้อยู่ในปกครองจะต้องเผชิญกับการควบคุมที่ลำเอียง เพราะผู้พิพากษาจะกลายเป็นผู้ออกกฎหมาย ถ้าอำนาจนี้รวมเข้ากับอำนาจบริหาร ผู้พิพากษาก็อาจประพฤติตัวแบบรุนแรง และกดขี่

กรณีจะเป็นการอวสานของทุกสิ่งทุกอย่าง ถ้าอำนาจทั้งสาม นั่นคือ การตรากฎหมาย การบังคับตามมติมหาชนและการพิจารณาคดีของเอกชน ได้ถูกใช้โดยบุคคลคนเดียวกันหรือองค์กรเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นกรณีของบรรดาขุนนางหรือประชาชนก็ตาม"

เมื่อพิจารณาดูแล้วจะเห็นได้ว่า มองเตสกิเออได้แบ่งอำนาจออกเป็นสามคือ อำนาจนิติบัญญัติ บริหารและตุลาการ ซึ่งต้องแยกกันใช้ไม่รวมอยู่ในองค์กรเดียวกัน มิฉะนั้นประชาชนจะเดือดร้อน เขากล่าวว่า เป็นความจริงอยู่ชั่วฟ้าดินสลายว่า มนุษย์เราเมื่อมีอำนาจแล้วก็มักจะใช้อำนาจนั้นเกินไป จนกว่าจะถูกกำหนดขีดคั่นในการใช้[1] เขาจึงอาศัยหลักที่ว่า อำนาจหยุดยั้งอำนาจ (Le Pouvoir arrête le Pouvoir) กล่าวคือ อำนาจเท่านั้นที่จะหยุดยั้งอำนาจได้[2]

หลักการแยกอำนาจดังกล่าวได้มีอิทธิพลต่อการเมือง การปกครองในประเทศต่าง ๆ มากมาย ในปฏิญญาสิทธิมนุษย์และพลเมืองของฝรั่งเศส ซึ่งสมัชชาแห่งชาติได้ลงมติเมื่อ 27 สิงหาคม 1789 (La Declaration des Droits de l'Homme et du Citoyen de 1789) ข้อ 16 ได้กล่าวถึงการแยกอำนาจไว้ว่า "สังคมใดไม่มีหลักประกันสิทธิโดยแท้จริง และไม่มีการแยกอำนาจโดยชัดแจ้ง สังคมนั้นไม่มี

---

[1] ดู ไพโรจน์ ชัยนาม, กฎหมายรัฐธรรมนูญ (ม.ป.ท., 2482), หน้า 150.

[2] ดู หยุด แสงอุทัย, คำบรรยายหลักรัฐธรรมนูญทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 8. (กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์, 2526), หน้า 58.; สิริวัฒน์ สุภรณ์ไพบูลย์, คำบรรยายวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญ, (ม.ป.ท., ม.ป.ป.), หน้า 45.

รัฐธรรมนูญ" [1]

กรณีอำนาจตุลาการนั้นได้มีปัญหาถกเถียงกันว่า อำนาจตุลาการนั้นมีอยู่หรือไม่ ซึ่งตามความคิดของมองเตสกิเออเห็นว่ามี โดยมองเตสกิเออเรียกว่า "อำนาจพิพากษา" (puissance de juger) นักการเมืองในสมัยการปฏิวัติฝรั่งเศส ก็มีหลายท่านที่เห็นว่า อำนาจตุลาการนี้ไม่มี เช่น กาซาแลส (Cazales) สมาชิกสภาพร่างรัฐธรรมนูญฉบับแรกของฝรั่งเศส ท่านผู้นี้ได้กล่าวว่า

"ในสังคมการเมืองทุกสังคม ย่อมมีอำนาจเพียงสองอำนาจ คืออำนาจตรากฎหมายและอำนาจจัดการปฏิบัติตามกฎหมาย ที่มีผู้เขียนถึงอำนาจตุลาการนั้น อำนาจนี้เป็นเพียงตำแหน่งหน้าที่ที่จะจัดการบังคับตามบทแห่งกฎหมาย และการบังคับตามกฎหมายก็เป็นเรื่องการจัดการให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย ซึ่งเป็นอำนาจของฝ่ายบริหาร" [2]

สำหรับ Locke นั้นเห็นว่า ไม่มีอำนาจตุลาการ Locke เคยพูดถึงอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจในการทำสนธิสัญญาและแลกเปลี่ยนทูต การที่จอห์น ล้อค ไม่พูดถึงอำนาจตุลาการ เพราะเขามีความเห็นว่า อำนาจตุลาการซ้อนอยู่กับอำนาจนิติบัญญัติดังที่เขาเห็นจากเหตุการณ์ในอังกฤษในขณะนั้น ซึ่งสภาขุนนางทำหน้าที่เป็นศาลสูงสุดของประเทศด้วยในเวลาเดียวกัน [3] ในขณะที่รุสโซเองก็มีความเห็นว่า อำนาจมีอยู่สองอำนาจคือ อำนาจบริหารและอำนาจนิติบัญญัติ [4]

---

[1] ดู วิชา มหาคุณ, การใช้เหตุผลในทางกฎหมาย, (กรุงเทพฯ : ศิริพรการพิมพ์, 2522), หน้า 91.; ไพโรจน์ ชัยนาม, กฎหมายรัฐธรรมนูญ, หน้า 151.

[2] เดือน บุนนาค, "การแยกอำนาจ, "วารสารนิติศาสตร์" 9(เมษายน 2521) : 79.

[3] วิษณุ เครืองาม, กฎหมายรัฐธรรมนูญ, หน้า 341.

[4] เดือน บุนนาค, "การแยกอำนาจ," หน้า 79.

ปัญหาที่ว่าอำนาจตุลาการมีหรือไม่มีนั้นความเห็นส่วนมากเห็นว่าอำนาจตุลาการนั้นมีอยู่[1] แม้ผู้ที่เห็นว่าอำนาจตุลาการเป็นส่วนหนึ่งของอำนาจบริหารนั้น ก็ยังมีความเห็นกันว่าเจ้าหน้าที่ที่จะทำหน้าที่ตุลาการนั้น ต้องเป็นเจ้าหน้าที่พิเศษจัดไว้โดยเฉพาะ รุสโซ ซึ่งเห็นว่า อำนาจมีเพียงสองอำนาจ ก็กล่าวว่า ในส่วนหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีนั้นต้องจัดเจ้าหน้าที่เป็นผู้ทำการไว้โดยเฉพาะเป็นพิเศษ อย่างไรก็ตาม ตามความเห็นส่วนมากแล้วมีความเห็นกันว่าอำนาจตุลาการนั้นมีอยู่[2]

ความสำคัญของอำนาจตุลาการนั้นนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง แม้จะมีความเห็นให้จัดอำนาจนี้อยู่ในส่วนของอำนาจบริหาร หรือการปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมาย แต่สิ่งหนึ่งที่มีความเห็นตรงกันก็คือ เจ้าหน้าที่ที่จะทำหน้าที่ตุลาการนั้นจะต้องเป็นเจ้าหน้าที่พิเศษที่จัดไว้โดยเฉพาะ เพื่อให้การกระทำหน้าที่ดังกล่าวเป็นไปโดยสมบูรณ์ เป็นอิสระสามารถเหนี่ยวรั้งอำนาจอื่น ๆ ได้สมดังเจตนารมณ์ของทฤษฎีการแบ่งแยกอำนาจ ถ้าจะพิจารณาตามประวัติศาสตร์ อำนาจตุลาการเป็นอำนาจที่เกิดขึ้นก่อนอำนาจอื่น ๆ ทั้งสิ้น ในสมัยเดิมเมื่อกฎข้อบังคับที่ใช้ในชุมชนยังไม่มีสมัยนั้นการพิจารณาตัดสินข้อพิพาทก็มีแล้วและผู้ที่ใช้อำนาจตุลาการนี้จัดเป็นพิเศษได้แก่ผู้ที่เคารพนับถือของผู้พิพาท หรือผู้ที่เป็นที่เคารพนับถือของคนทั่วไป ในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์กษัตริย์ก็ทรงกังวลในการเลือกเฟ้นผู้ที่จะแต่งตั้งให้เป็นผู้พิพากษาตุลาการและจัดให้มีการเคารพต่อคำพิพากษา อำนาจตุลาการจึงเป็นอำนาจที่มีอยู่ตั้งแต่ดั้งเดิมและเป็นอำนาจที่ยกย่องให้เป็นที่เคารพนับถือมากกว่าอำนาจใด ๆ[3]

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงหลักการแบ่งแยกอำนาจแล้ว จะเห็นได้ว่าการที่กล่าวว่าองค์กรตุลาการหรือศาลเป็นผู้ใช้อำนาจตุลาการ แต่ก็มิได้หมายความว่า

---

[1] เรื่องเดียวกัน.

[2] สำหรับเหตุผลสนับสนุนและคัดค้านว่าอำนาจตุลาการมีหรือไม่ ควรถือว่ามีสองอำนาจหรือสามอำนาจนั้น ดู ไพโรจน์ ชัยนาม, กฎหมายรัฐธรรมนูญ, หน้า 153-155.

[3] ดู เดือน บุนนาค, "การแยกอำนาจ", หน้า 79-80.

องค์กรตุลาการจะเป็นองค์กรที่ผูกขาดการใช้อำนาจตุลาการแต่เพียงองค์กรเดียวเพราะจุดมุ่งหมายของหลักการแบ่งแยกอำนาจคือ ไม่ให้อำนาจทั้งหมดรวมอยู่ในบุคคลเดียวกันจนมีลักษณะเป็นเผด็จการ แต่การที่จะจัดองค์กรมาทำหน้าที่ใช้อำนาจต่าง ๆ ก็มิใช่ว่าจะจัดแบ่งองค์กรได้เพียงสาม แต่สามารถที่จะจัดองค์กรในการใช้อำนาจกี่องค์กรก็ได้ไม่ขัดกับหลักการแบ่งแยกอำนาจแต่อย่างใด ดังนั้นจึงอาจมีกรณีที่องค์กรอื่นมาร่วมใช้อำนาจตุลาการนอกเหนือจากองค์กรตุลาการก็ได้ เช่น องค์กรในทางบริหาร การสอบสวนเรื่องราวของคณะกรรมการอันเป็นองค์กรทางบริหารการพิจารณาคดีของฝ่ายปกครองการพิจารณาคดีในศาลทหาร เป็นต้น

กล่าวสรุปอีกครั้งหนึ่งก็คือ องค์กรตุลาการหรือศาลเป็นผู้ใช้อำนาจตุลาการเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็มิใช่ผูกขาดการใช้เสียทั้งหมด องค์กรอื่นอาจใช้อำนาจตุลาการด้วย ดังกรณีการร่วมใช้ขององค์กรทางบริหารที่กล่าวมาแล้ว[1]

ในประวัติศาสตร์การเมืองไทย เมื่อมีการปฏิวัติรัฐประหาร จะมีการล้มล้างอำนาจนิติบัญญัติอำนาจบริหารของรัฐบาลชุดเดิม กล่าวคือ มีการยึดอำนาจเปลี่ยนคณะรัฐบาล การยกเลิกสภา แต่อำนาจตุลาการจะได้รับการยกเว้น จะไม่มีการแตะต้องหรือกระทบกระเทือนต่ออำนาจนี้แต่อย่างใด[2] นั่นอาจจะเป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญความน่าเชื่อถือของอำนาจตุลาการ และสถาบันแห่งอำนาจนี้

ทฤษฎีการแบ่งแยกอำนาจเป็นไปเพื่อมุ่งให้มีการดุลดานอำนาจกัน เพื่อหวังให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคมส่วนรวม อาณาประชาราษฎร์ได้รับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพอย่างบริบูรณ์ อำนาจตุลาการเป็นอำนาจที่จะทำการคุ้มครองป้องกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนพลเมือง มิให้ถูกกระทำย่ำยีเอาตามอำเภอใจ อำนาจตุลาการคืออำนาจที่ช่วยรักษาความยุติธรรมไว้ให้แก่ประชาชน อำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชนโดย

---

[1] ดู วิษณุ เครืองาม, เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายมหาชน หน่วยที่ 1-7, (กรุงเทพมหานคร : หนึ่งเจ็ดการพิมพ์, 2525), หน้า 89-92.

[2] ดู ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2514 (88 ร.จ. ตอนที่ 124 (ฉบับพิเศษ) ลงวันที่ 18 พฤศจิกายน 2514).

ทั่วกัน เพื่อให้เกิดความสงบสุขขึ้นแก่บ้านเมืองเป็นการภายใน อำนาจตุลาการไม่มีอาวุธที่จะใช้ปราบปรามอริราชศัตรู แต่ตุลาการมีอำนาจตามกฎหมายและมีอาวุธ คือ ปากกา โดยใช้ความคิดและความสุจริตฟันฝ่าศัตรูคือความอยุติธรรม ที่เกิดขึ้นแก่ประชาชนพลเมือง [1] องค์กรผู้ใช้อำนาจตุลาการ คือองค์กรตุลาการหรือศาล องค์กรตุลาการหรือศาล เป็นสถาบันอันชำรงเกียรติที่ได้รับการยกย่อง เชื่อถือว่าเป็นสถาบันอันเป็นที่พึ่งสุดท้ายของประชาชน ถือว่าศาลคือหัวใจของกระบวนการยุติธรรม ในคำกล่าวเปิดการสัมมนาทางวิชาการ เรื่องการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม โดย ฯพณฯ จอมพล ถนอม กิตติขจร ซึ่งเป็นหัวหน้าคณะรัฐบาล ในระหว่างปฏิวัติ ได้กล่าวถึงศาลยุติธรรมผู้ใช้อำนาจตุลาการว่า

" . . . รัฐบาลนี้ตระหนักในความสำคัญและเทอดทูนไว้ซึ่งหลักนิติธรรม ซึ่งยืนยันในความเป็นอิสระของศาลยุติธรรม ในอันที่จะชี้ขาดข้อพิพาททั้งมวลซึ่งอยู่ในขอบข่ายอธิปไตยแห่งรัฐ ศาลยุติธรรมเป็นที่พึ่งสุดท้ายของมวลราษฎรผู้มีทุกข์ร้อนโดยแท้ รัฐบาลนี้จักปฏิบัติทุกสิ่งทุกประการซึ่งอยู่ภายในอำนาจหน้าที่ของฝ่ายบริหารในอันที่จะรักษาไว้ซึ่งหลักนิติธรรมอันเป็นรากแก้วของระบอบประชาธิปไตยให้ยั่งยืนมั่นคงสืบไป . . ." [2]

ดร.ประกอบ หุตะสิงห์ อดีตประธานศาลฎีกาท่านหนึ่งของไทย ได้กล่าวถึงความสำคัญขององค์กรตุลาการไว้ว่า

". . . ทางบ้านเมืองได้วางกฎเกณฑ์ยกย่องและป้องกันข้าราชการตุลาการไว้เป็นพิเศษกว่าข้าราชการประเภทอื่น เพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนี้ ก็อาจตอบได้โดยสรุปว่าต้นเหตุของเรื่องนี้ย่อมมาจากอำนาจแห่งความเชื่อถือ และไว้วางใจของ

---

[1] ดู ประกอบ หุตะสิงห์, "อำนาจตุลาการกับความมั่นคงของชาติ," บทบัณฑิตย์ 26 (พฤษภาคม 2512) : 11.

[2] คำกล่าวเปิดการสัมมนาทางวิชาการ เรื่องการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม, บทบัณฑิตย์ 27 (มกราคม 2513) : ปกหลัง

ประชาชนนั่นเอง ประชาชนทั้งประเทศเขาเชื่อถือไว้วางใจตุลาการเป็นผู้มีอำนาจชี้ขาดโชคชะตาของเขาให้เป็นไปตามตัวบทกฎหมายของบ้านเมือง โดยเขาเห็นว่าตุลาการเป็นผู้ที่สามารถจะให้ความยุติธรรมแก่เขาได้อย่างเต็มภาคภูมิโดยมิต้องหวั่นเกรงต่ออำนาจใด ๆ ทั้งสิ้น . . . "[1]

ในสหรัฐอเมริกาในคดี Orange v. Heim (1973) ศาลได้วินิจฉัยยืนยันถึงบทบาทขององค์กรตุลาการว่า เป็นหน้าที่ของฝ่ายตุลาการที่จะบังคับการให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญเพื่อต่อต้านฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหารที่รุกล้ำเข้ามา ตามหลักของการแบ่งแยกอำนาจ[2]

ความสำคัญขององค์กรตุลาการนั้นก็คือ ถือเป็นศูนย์กลาง เป็นหัวใจของกระบวนการทางอาญา เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการที่น่าเลื่อมใสศรัทธาที่สุด เป็นองค์กรที่มีระเบียบแบบแผนอย่างยิ่ง และเป็นสถาบันที่วางกฎเกณฑ์เกี่ยวกับกระบวนการทางอาญา การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจถูกเหนี่ยวรั้ง จำกัดและปรุงแต่งโดยศาลหรือองค์กรตุลาการดังกล่าว[3]

จะเห็นได้ว่า อำนาจตุลาการและองค์กรตุลาการได้รับการยอมรับนับถือตลอดมาทุกยุคทุกสมัย เพราะเป็นอำนาจเป็นสถาบันที่คอยเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้ง การใช้

---

[1]ประกอบ หุตะสิงห์, "ข้อเตือนใจจากประธานศาลฎีกา," บทบัณฑิตย์ 25(มกราคม 2511) : 11.

[2]See, Jesse R. Pistole, Criminal Law for Peace officers, (Reston, Virginia : Reston Publishing Co., 1976) P.19.

[3]See, Franklin E. Zimring and Richard S. Frase, The Criminal Justice System, (Boston : Little, Brown and Co., 1980), P.260. อ้างจาก President's Commission on Law Enforcement and Administration of Justice, The Challenge of Crime in a Free Society. 7-9, 125, 127-131 (1967).

อำนาจการกระทำการที่ไม่ชอบ เป็นการล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอาจกล่าวได้ว่าอำนาจตุลาการมั่นคงเพียงใด เสรีภาพของประชาชนก็บริบูรณ์เพียงนั้น เมื่อองค์กรตุลาการเป็นกลไกเป็นเครื่องมือหนึ่งของรัฐในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน มุ่งเสริมสร้างให้เกิดความสงบสุขในสังคมส่วนรวม ผู้ต้องหาซึ่งเป็นบุคคลซึ่งได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ จึงจำเป็นต้องได้รับการคุ้มครอง องค์กรตุลาการจึงมีความจำเป็นและเป็นความชอบธรรมอย่างยิ่งที่จะต้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหา[1] และองค์กรตุลาการจะต้องมีส่วนในการคุ้มครองทุกขั้นตอนตามบทบาทอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่ แม้ในชั้นก่อนการพิจารณาก็จำต้องมีการคุ้มครองด้วย เนื่องจากศาลหรือองค์กรตุลาการเป็นประธานในคดีอาญา ดำเนินการควบคุมการดำเนินคดีอาญาให้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม ผู้กระทำผิดได้รับการลงโทษ ผู้บริสุทธิ์ได้รับการคุ้มครองป้องกัน

<u>แนวความคิดการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพผู้ต้องหากับรูปแบบกระบวนการทางอาญา</u>

"กระบวนการทางอาญา" (Criminal Process) เป็นกระบวนการที่ทำให้ทราบถึงการกระทำผิด ผู้กระทำผิดและดำเนินการเพื่อนำตัวผู้กระทำผิดมารับโทษตามความผิดที่ตนได้กระทำ ซึ่งสาระสำคัญของกระบวนการทางอาญานั้น เป็นผลมาจากแนวความคิดของนักปราชญ์ในยุคศตวรรษที่ 18 และ 19 และแนวความคิดยุคต่าง ๆ ที่สะสมกันมา คำที่มีความหมายใกล้เคียงกับกระบวนการทางอาญาก็คือ

---

[1] เกี่ยวกับบทบาทขององค์กรตุลาการในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพนั้น จะเห็นได้ชัดในกรณีของศาลของสหรัฐอเมริกา ซึ่งยึดถือหน้าที่หลัก คือ การคุ้มครองประชาชนจากการละเมิดอันไม่ชอบจากฝ่ายบริหาร ซึ่งแตกต่างจากในภาคพื้นยุโรปที่กำหนดให้หน้าที่การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นหน้าที่ของฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งระบุไว้ในกฎหมายลายลักษณ์อักษร ตัวอย่างเช่น การใช้หลักพ้องคดีอาญาเชิงบังคับในเยอรมัน ดู เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, <u>คำบรรยายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเปรียบเทียบ 2</u> คำบรรยายชั้นปริญญาโท คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ บรรยายเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2523.

"กระบวนพิจารณาคดีอาญา" (Criminal Procedure) ซึ่งคาดหมายใกล้เคียงกันมากจนปัจจุบันมีการใช้แทนกัน โดยเป็นที่เข้าใจในความหมายนั้นเดียวกัน

"รูปแบบของกระบวนการทางอาญา" (The Criminal Process Model) เป็นหลักเกณฑ์แนวทางการดำเนินกระบวนการทางอาญา เพื่อให้บรรลุจุดหมายปลายทางของกระบวนการด้วยดี บางครั้งมีผู้ใช้คำว่า "รูปแบบกระบวนการยุติธรรม" [1] รูปแบบของกระบวนการทางอาญา จะเป็นสิ่งชี้นำการดำเนินการกระบวนการทางอาญา ให้เป็นไปตามวิธีการหลักเกณฑ์ที่รูปแบบกำหนดเอาไว้

Professor Herbert Packer นักอาชญาวิทยา ชาวอเมริกัน ได้เขียนไว้ในหนังสือชื่อ "ข้อจำกัดของการลงโทษทางอาญา" (The Limits of the Crimi--nal Sanction ได้กล่าวถึงรูปแบบของกระบวนการทางอาญาที่แตกต่างอย่างตรง-กันข้ามไว้ 2 รูปแบบ คือ

1. The Crime Control Model
2. The Due Process Model

ทั้งนี้โดยแต่ละรูปแบบต่างก็มีเหตุผลแนวความคิดสนับสนุนของตนเองและเป็นไปตามค่านิยมที่แตกต่างกัน รูปแบบของกระบวนการทางอาญาทั้งสองรูปแบบ จะทำให้เราเข้าใจถึงความขัดแย้งกันในแก่นรากทางอาญา [2] ซึ่งอาจพิจารณารายละเอียดได้ดังนี้

---

[1] อัณณพ ชูบำรุง, อาชญาวิทยา, 2523 หน้า 61. (อัดสำเนา)

[2] George F Cole, Criminal Justice, 2d ed. (Massachusetts : Duxbury Press, 1976), P.51. (Two model of the Criminal Process reprinted from the Limits of the Criminal Sanction, by Herbert L Packer)

1. The Crime Control Model

The Crime Control Model อาจกล่าวในภาคภาษาไทยได้ว่า "รูปแบบที่มุ่งการควบคุมอาชญากรรมเป็นสำคัญ" รูปแบบนี้มุ่งถึงการควบคุมปราบปรามอาชญากรรม ถือว่าหน้าที่อันสำคัญสุดของกระบวนการทางอาญา คือ การควบคุมอาชญากรรม การปราบปรามอาชญากรรม (repression of criminal conduct) การที่จะรักษาไว้ให้ได้ซึ่งความสงบสุขของสังคม ต้องมีการควบคุมอาชญากรรมอย่างแน่นหนา (tight control) กระบวนการดำเนินการต้องเป็นไปอย่างรวดเร็ว เฉียบพลัน ภาระกิจที่จำเป็นในการจัดการกับความผิด คือ ภาระกิจของตำรวจ

รูปแบบที่มุ่งการควบคุมอาชญากรรมเป็นสำคัญนี้ เน้นหนักทางด้านประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม เป็นรูปแบบที่มุ่งจะควบคุมระงับและปราบปรามอาชญากรรมเป็นหลักใหญ่ การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สามารถจะควบคุมและปราบปรามอาชญากรรมหรือจับกุมอาชญากรมาลงโทษตามกฎหมายได้ จะถูกประชาชนเพ่งเล็งว่าความสงบเรียบร้อยของสังคมสูญสิ้นไป และเสรีภาพของประชาชนผู้สุจริตได้รับความกระทบกระเทือน ถ้าหากว่ากฎหมายไม่มีประสิทธิภาพหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สามารถจับกุมผู้กระทำความผิดลงโทษได้แล้ว ความไม่นำพาและไม่เคารพต่อกฎหมายก็จะเพิ่มมากขึ้น พลเมืองที่เคารพกฎหมายจะตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรม สิทธิของสุจริตชนจะถูกรุกล้ำ และผลประโยชน์จะถูกล่วงละเมิด เสถียรภาพในชีวิตและทรัพย์สินของเขาย่อมจะลดน้อยถอยลงไป และในที่สุดอาจทำให้เขาไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ในสังคมได้[1]

วัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุดของกระบวนการทางอาญาของรัฐ จะต้องให้หลักประกันต่อสังคม ดังนั้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวแล้ว เราจะต้องปรับปรุงและเพิ่มพูนประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม เช่น การสืบสวน สอบสวน การดำเนินคดีอาญา การพิสูจน์ความผิดและการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดซึ่งถูกศาลพิพากษาลงโทษ

---

[1]ประชาน วัฒนวาณิชย์, "ระบบความยุติธรรมทางอาญา : แนวความคิดเกี่ยวกับการควบคุมอาชญากรรมและกระบวนการนิติธรรม," วารสารนิติศาสตร์ 9 (กันยายน-พฤศจิกายน, 2520) : 150-151.

แล้วอย่างได้ผล กระบวนการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพจะต้องมีสถิติการจับกุมผู้กระทำความผิดสูง และการพิพากษาลงโทษผู้กระทำผิดสูงโดยการใช้ทรัพยากรอย่างจำกัด การดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ (Process) ในกระบวนการยุติธรรมจะต้องมีความรวดเร็วและแน่นอน ขั้นตอนในกระบวนการทางอาญา จะต้องไม่มีแบบพิธีที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินคดี การค้นหาข้อเท็จจริงในคดีจะพยายามให้ยุติในขั้นต้นของกระบวนการยุติธรรมให้มากที่สุด รูปแบบนี้เชื่อว่าการดำเนินงานตามขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรมควรจะอยู่ภายใต้อำนาจของพนักงานสอบสวนและอัยการเป็นส่วนใหญ่ โดยความมุ่งหมายของรูปแบบนี้ก็คือ ขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรมจะต้องรวบรัด สม่ำเสมอไม่หยุดชะงัก มีประสิทธิภาพและต้องยอมรับว่า การค้นหาข้อเท็จจริงในชั้นตำรวจและอัยการเพียงพอที่จะเชื่อถือได้[1]

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า รูปแบบที่มุ่งการควบคุมอาชญากรรมเป็นสำคัญ (The Crime Control Model) จะเน้นหนักและเข้มงวดกับการควบคุมปราบปรามอาชญากรรมอย่างเต็มที่ เรื่องการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลเป็นเรื่องรองลงไป หรือเป็นเรื่องที่จะต้องรอหลังจากการควบคุมอาชญากรรมได้จนขนาดเกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม นั่นแหละถือว่าเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของสังคมแล้ว เมื่อรูปแบบนี้มุ่งการควบคุมอาชญากรรมเป็นสำคัญ การดำเนินการในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการทางอาญาจึงต้องเป็นไปอย่างรีบเร่ง รวดเร็ว ตอบโต้กับปัญหาอาชญากรรมอย่างเฉียบขาด ฉับพลัน การดำเนินการต้องไม่หยุดชะงัก และเกิดอุปสรรคในขั้นตอนของกระบวนการ เปิดโอกาสให้มีการใช้ดุลพินิจการกลั่นกรองอย่างกว้างขวางในขั้นปฏิบัติการ มุ่งในด้านประสิทธิภาพ การบังคับใช้กฎหมายซึ่งอาจทำให้เกิดผลในเรื่องของการปลดปล่อยผู้ต้องสงสัยหรือผู้บริสุทธิ์โดยเร็ว และดำเนินคดีต่อผู้ต้องหาที่มีพยานหลักฐานแน่นแฟ้น สามารถลงโทษตามความผิดที่กระทำได้

2. The Due Process Model

The Due Process Model อาจกล่าวในภาคภาษาไทยได้ว่า "รูปแบบที่ยึด

---

[1]เรื่องเดียวกัน.

หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กฎหมายเป็นสำคัญ" บางครั้งก็เรียกว่า "รูปแบบที่ยึดถือการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน" บ้าง หรือ "ทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม"[1] ซึ่งความหมายแห่งถ้อยคำต่างก็ใกล้เคียงกัน

The Due Process Model หรือ รูปแบบที่ยึดกฎหมายเป็นสำคัญนี้เน้นหนักการยึดหลักกฎหมายมุ่งคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลเป็นสำคัญ จึงถือหลักว่าคนจะผิดได้จะต้องผ่านการตัดสินของศาล การดำเนินคดีจะต้องกระทำลงไปโดยมิให้ผิดพลาดได้ จะต้องไม่อคติ และไม่ใช้อำนาจในทางที่ผิด ผู้บริสุทธิ์จะต้องได้รับการป้องกัน ผู้ผิดก็ควรได้รับการลงโทษที่เป็นประเด็นหลักของรูปแบบที่ยึดกฎหมายเป็นสำคัญ คือ จะถือว่าใครทำผิดหรือไม่นั้น จะต้องดำเนินไปตามวิธีที่ทำให้เชื่อว่า ความเป็นธรรมได้เกิดขึ้นแล้ว ผู้ที่ถูกสงสัยว่ากระทำผิด จึงยังคงเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่ จนกว่าจะได้พิสูจน์ในวาระสุดท้ายแล้วว่า เขากระทำผิดจริง[2]

รูปแบบที่ยึดกฎหมายเป็นสำคัญนี้ มีค่านิยมในเรื่องความเป็นธรรมตามขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมที่ตรงกันข้ามกับรูปแบบที่มุ่งการควบคุมอาชญากรรมเป็นสำคัญ กล่าวคือ การดำเนินคดีตามความคิดในเรื่องของความเป็นธรรม จะมีอุปสรรคขัดขวางมิให้ผู้ต้องหาถูกส่งผ่านไปตามขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมอย่างสะดวก ทั้งนี้มิได้หมายความว่า อุดมการณ์ของรูปแบบนี้แตกต่างจากรูปแบบที่มุ่งการควบคุมอาชญากรรม แต่ว่ารูปแบบนี้ยึดถือหลักกฎหมายหรือหลักนิติธรรมมากกว่าความคิดในเรื่องการควบคุมอาชญากรรม และไม่เชื่อว่าความคิดในการควบคุมอาชญากรรมอย่างที่กล่าวอ้างมาข้างต้นจะมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง โดยเฉพาะการค้นหาข้อเท็จจริง ซึ่งกระทำโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจและอัยการหรือฝ่ายปกครองจะเชื่อถือได้เพียงใด เพราะวิธีปฏิบัติของตำรวจและอัยการเป็นการดำเนินงานในที่รโหฐาน ซึ่งอาจใช้วิธีการล่อลวงหรือการสร้างพยานหลักฐานขึ้นใหม่ได้ ดังนั้นรูปแบบนี้จึงไม่เห็นพ้องด้วยกับการแสวงหาข้อเท็จจริงอย่างไม่เป็นทางการของรูปแบบที่ยึดหลักมุ่งควบคุม

---

[1]เรื่องเดียวกัน, หน้า 149.

[2]อัฌณพ ชูบำรุง, อาชญาวิทยา, หน้า 62.

อาชญากรรม และต้องการให้มีการพิจารณาคดีหรือไต่สวนข้อกล่าวหาของผู้ต้องหาอย่างเป็นทางการและเปิดเผยในศาลสถิตย์ยุติธรรม ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายต่อหน้าองค์คณะของผู้พิพากษาที่เป็นกลาง ไม่ลำเอียงเข้ากับฝ่ายใด[1]

ดังนั้น The Due Process Model จึงยึดถือวิธีการที่จะให้ได้มาซึ่งความเป็นธรรม พร้อม ๆ กับวัตถุประสงค์ในเรื่องของการควบคุมอาชญากรรม ถือเป็นภาระกิจของศาล ซึ่งจะคอยทบทวนวิธีการที่ตำรวจ อัยการปฏิบัติสืบเสาะหาพยานหลักฐานมา บุคคลจะไม่ถูกกล่าวหาว่าประกอบอาชญากรรมเพียงเพราะมีพยานหลักฐานว่าเขาได้กระทำเท่านั้น แต่ต้องผ่านกระบวนการการพิจารณาพิพากษาจากผู้มีอำนาจซึ่งได้พิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วนทั้งในแง่การคุ้มครองสิทธิของเขาแล้วจึงจะถือว่ามีความผิด คือยึดถือหลักการให้ศาลเป็นองค์กรกลางทำหน้าที่ตรวจสอบวินิจฉัยข้อเท็จจริง เมื่อรูปแบบนี้ยึดถือกฎหมายเป็นสำคัญ จึงไม่ยอมรับการได้พยานหลักฐานที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้มาจากการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมาย และอาจพิจารณาปล่อยตัวผู้ต้องหาไป

ในการพิจารณารูปแบบกระบวนการทางอาญา The Crime Control Model และ The Due Process Model อาจกล่าวได้ว่าไม่มีระบบกฎหมายของประเทศใดที่ปฏิบัติตามแนวความคิดของรูปแบบทั้งสอง และรูปแบบดังกล่าวนี้ก็มิได้ยึดถือปฏิบัติกันในสหรัฐอเมริกา รูปแบบกระบวนการทางอาญาที่ใช้กันอยู่ในชีวิตจริงจะเป็นระบบผสมของรูปแบบทั้งสอง แต่มีข้อน่าสังเกตว่า The Due Process Model อาจเป็นระบบในอุดมคติ (Ideal Type) ซึ่งนักนิติศาสตร์แสวงหาและกระบวนการทางอาญาของสหรัฐอเมริกานั้นอาจกล่าวได้ว่า มีหลักการใกล้เคียงกับแนวความคิดทางด้าน The Due Process มากกว่าระบบของประเทศอื่น[2]

เปรียบเทียบรูปแบบกระบวนการทางอาญา

เราอาจพิจารณาเปรียบเทียบรูปแบบกระบวนการทางอาญา ระหว่าง

---

[1]ประธาน วัฒนวาณิชย์, "ระบบความยุติธรรมทางอาญา : แนวความคิดเกี่ยวกับการควบคุมอาชญากรรม และกระบวนการนิติธรรม," หน้า 152.

[2]เรื่องเดียวกัน, หน้า 153-154.

The Crime Control Model และ The Due Process Model ได้ดังนี้

1. ในเรื่องอุดมการณ์หรือจุดหมายปลายทาง หรือวัตถุประสงค์สุดท้ายของทั้งสองรูปแบบตรงกันมีจุดหมายเดียวกัน คือ ทำให้บรรลุผลกระบวนการทางอาญาสามารถคุ้มครองผู้บริสุทธิ์ลงโทษคนผิด นำไปสู่ความสงบเรียบร้อยในสังคมได้ แต่ในเรื่องของวิธีการไปสู่จุดหมายปลายทางดังกล่าวนั้น แต่ละรูปแบบกำหนดวิธีการไม่เหมือนกัน กล่าวคือ The Crime Controlเป็นวิธีการควบคุมอาชญากรรมอย่างรวดเร็วเด็ดขาด สร้างหลักประกันให้แก่สังคม สังคมได้รับความคุ้มครอง ขจัดการล่วงละเมิดสิทธิให้หมดสิ้นไปโดยเร็ว บังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ สังคมเกิดความสงบเรียบร้อย ส่วนรวมมีความสงบสุข สิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลก็ได้รับความคุ้มครอง ส่วน The Due Process Model นั้น เน้นหนักวิธีการที่จะให้ได้มาซึ่งความเป็นธรรมเป็นหลัก ควบคู่ไปกับการควบคุมอาชญากรรม ยึดถือหลักว่า ความเป็นธรรมจะต้องเกิดขึ้นทั้งในขณะที่จับกุม สืบสวนสอบสวน พิจารณาคดี ถ้าความเป็นธรรมไม่เกิดขึ้นในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา จุดหมายในการแก้ปัญหาอาชญากรรมก็ไม่บรรลุผล สังคมก็ไม่อาจเกิดความสงบเรียบร้อยได้

2. การเน้นหนักบทบาทองค์กร

The Crime Control Modelจะเน้นหนักบทบาทองค์กรที่ฝ่ายปฏิบัติการคือตำรวจและอัยการ การดำเนินการของกระบวนการทางอาญาในรูปแบบนี้อยู่ในอำนาจหรือเป็นภาระของฝ่ายบริหารเสียเป็นส่วนใหญ่ เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายการควบคุมอาชญากรรม เพื่อหยุดยั้งอันตรายที่จะเกิดขึ้นแก่สังคม โดยให้ตำรวจและอัยการมีบทบาทในการวินิจฉัยความถูกผิดขั้นต้นได้มากเพื่อความรวดเร็ว และต้องยอมรับว่า การค้นหาข้อเท็จจริงในชั้นตำรวจและอัยการเพียงพอที่จะเชื่อถือได้

ส่วน The Due Process Modelนั้นเน้นหนักที่องค์กรกลาง คือตุลาการหรือศาล ศาลมีบทบาทในการดำเนินการตามกระบวนการมากกว่าองค์กรใด เพราะเชื่อว่าเป็นองค์กรกลางที่จะสามารถคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลได้อย่างดี

i 18010969

3. ข้อดีและข้อบกพร่องของแต่ละรูปแบบ

แต่ละรูปแบบนั้นมีข้อดีและข้อเสียหรือข้อบกพร่องด้วยกันทั้งสองรูปแบบ The Crime Control Model นั้น มีข้อดีที่ว่า มีการกำหนดวิธีการดำเนินการที่รวดเร็ว เด็ดขาด เน้นประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมาย ทำให้มีการดำเนินการได้รวดเร็ว เท่าทันกับความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงของอาชญากรรม สามารถตอบโต้ได้อย่าง ฉับพลัน แต่รูปแบบนี้ก็มีข้อบกพร่องตรงที่ว่า การจะดำเนินการอย่างรวดเร็วและ เด็ดขาดนั้น จำเป็นอยู่ดีที่จะต้องให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่อื่นที่ปฏิบัติมีอำนาจ มาก มีการใช้ดุลพินิจได้อย่างกว้างขวาง ซึ่งเมื่อเป็นเช่นนั้นแล้ว ก็ทำให้หวาดวิตกว่า จะมีการใช้อำนาจไปในทางที่มิชอบ หรือมีลักษณะเป็น "แบบอำเภอใจ" (arbitra--ry) จะมีลักษณะกลายเป็นผู้ก่ออาชญากรรม เป็นอันตรายต่อสังคมเสียเอง รูปแบบ นี้จึงต้องแก้ไขที่การควบคุม (control) อำนาจโดยคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพส่วน บุคคลบ้าง

The Due Process Model นั้นมีข้อดีที่ให้ความสำคัญต่อสิทธิเสรีภาพของ ประชาชน ผู้ต้องหาได้รับการคุ้มครอง ได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ยอมที่จะ ปล่อยผู้กระทำผิดสักสิบคนยังดีกว่าลงโทษผู้บริสุทธิ์เพียงคนเดียว การพิจารณาผ่าน กระบวนการต่าง ๆ ซึ่งถือว่าต้องกระทำให้เกิดความเป็นธรรมทุกขั้นตอน นับแต่สืบสวน จับกุม สอบสวน จนถึงการพิจารณาคดี แต่รูปแบบนี้ก็มีข้อเสียตรงที่ว่า หากให้ความ สำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลอย่างมากจนล้นพ้น ก็จะทำให้ความสงบ เรียบร้อยของสังคมถูกกระทบกระเทือน อาชญากรมีโอกาสหลุดรอดการลงโทษ ผู้-กระทำผิดเกิดความระเริงใจ ก่อให้เกิดอันตรายต่อความสงบสุขของสังคม

สมมุติฐานของรูปแบบนี้ มีลักษณะเป็นแบบอุดมคติ และจะก่อให้เกิดปัญหาบาง ประการ เช่น สมมุติฐานที่ถือว่าทุกคนบริสุทธิ์นั้น ได้รับการวิจารณ์ว่า

สมมุติฐานว่าทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์นั้นเป็นความฝันที่วิเศษมาก แต่ความฝันนี้จะ เป็นจริงและมีประโยชน์โดยแท้จริงหรือไม่ ก็ย่อมขึ้นอยู่กับปริมาณผู้บริสุทธิ์อย่างแท้จริง ในสังคมด้วย และถ้าหากผู้ไม่บริสุทธิ์อย่างแท้จริงได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานนี้มาก.

เท่าใด ผู้บริสุทธิ์อย่างแท้จริงก็จะยิ่งเดือดร้อนมากขึ้นเท่านั้น [1]

การปล่อยผู้กระทำผิดสิบคนย่อมดีกว่าการลงโทษผู้บริสุทธิ์เพียงคนเดียวนั้น เป็นสิ่งที่ปฏิเสธไม่ได้ในทางทฤษฎี แต่ในทางปฏิบัติยังสงสัยอยู่ว่าจะทำได้หรือไม่เพียงใด เพราะปัจจุบันอาชญากรมีความสามารถสูงขึ้นกว่าศตวรรษที่ 18 และ 19 มาก ถ้าหากสังคมยังไม่มีวิธีการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ดีกว่าเดิมแล้ว ก็ต้องปล่อยผู้กระทำผิดมีจำนวนมากกว่าสิบคนเพื่อคุ้มครองผู้บริสุทธิ์หนึ่งคน เพราะทฤษฎีนี้ก็เท่ากับยอมรับให้มีการผิดพลาดได้ถึงสิบครั้ง เพื่อหาทางทำให้ถูกต้องเพียงหนึ่งครั้ง ถ้ากระบวนการยุติธรรมของเรายอมรับให้มีอัตราส่วนการผิดพลาดกับการถูกต้องในอัตราส่วนสิบต่อหนึ่ง หรืออาจเป็นอัตราส่วนที่มากกว่านั้นในยุคที่อาชญากรรมแพร่หลาย และอาชญากรมีความสามารถอย่างยิ่งในปัจจุบัน กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของเราก็จะต้องถึงจุดวิกฤตและต้องหันหลังให้กับอุดมคตินี้อย่างสิ้นเชิง ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องปรุงแต่งระบบของเราให้มีประสิทธิภาพและความแม่นยำทันกับความเปลี่ยนแปลงของอาชญากร และใช้อุดมคตินี้อย่างประหยัด [2]

ข้อวิจารณ์ดังกล่าวเป็นความเห็นที่มีเหตุผลและควรแก่การรับฟังอย่างยิ่งและถือได้ว่าเป็นจุดบกพร่องประการหนึ่งของ The Due Process Model หากจะมุ่งแต่ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลแต่เพียงด้านเดียวอย่างมากล้น

4. The Crime Control Model ยอมรับในความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นได้ และถือว่าความผิดพลาดนั้นจะเป็นแนวทางให้เกิดการแก้ไขให้ดีขึ้น [3] ส่วน The Due Process Model นั้น ถือหลักการดำเนินการที่ทำลงไปโดยมิให้ผิดพลาดได้ ไม่มีการอคติ ไม่มีการใช้อำนาจในทางที่มิชอบในแต่ละขั้นตอน จึงแบ่งขอยการปฏิบัติอย่างละเอียดเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมไม่ผิดพลาด

---

[1] มุรธา วัฒนะชีวะกุล, "เอกสารประกอบคำบรรยายวิชากฎหมายอาญาเปรียบเทียบ," หน้า 3-5.

[2] เรื่องเดียวกัน.

[3] อัณณพ ชูบำรุง, อาชญาวิทยา หน้า 62.

ตามรูปแบบทั้งสอง เมื่อพิจารณาแล้ว ที่แตกต่างกันก็เพราะวิธีการปฏิบัติ (Procedure) ในการไปสู่จุดหมายของกระบวนการทางอาญา คือความสงบเรียบร้อยในสังคม ในเรื่องของการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลก็เป็นสิ่งที่ควรแก่การคำนึงถึงส่วนในเรื่องของการควบคุมอาชญากรรมซึ่งมีขีดความสามารถพลิกแพลง เปลี่ยนแปลงรูปแบบมากขึ้น ก็เป็นสิ่งที่จะละเลยไม่ได้ ดังนั้นวิธีที่ดีที่สุดคือ การผสมผสานกันของทั้งสองรูปแบบให้ดีที่สุด แล้วใช้เป็นรูปแบบของกระบวนการทางอาญาที่เหมาะสมต่อไป การผสมผสานก็คือวางรูปแบบกระบวนการทางอาญาโดยไม่คำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลจนไร้ขอบเขต จนละเลยเรื่องการควบคุมอาชญากรรม ในขณะเดียวกันก็ไม่มุ่งหมายการควบคุมอาชญากรรมจนละเลยการเอาใจใส่ต่อสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล ปัญหาอยู่ที่ว่าเราจะกำหนดจุดแห่งความพอดีได้ถูกต้องแค่ไหนเท่านั้นเอง

แนวความคิดการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหานั้นมีความสัมพันธ์กับรูปแบบกระบวนการทางอาญา สุดแต่จะโน้มเอียงเน้นหนักไปในทางรูปแบบใด หรือมีการวางโครงสร้างไปในลักษณะไหน แนวความคิดการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพเป็นจุดบันดาลให้เกิดกระบวนการทางอาญา รูปแบบการดำเนินการ ดังที่กล่าวมาแล้วว่ารัฐมีพันธะที่จะต้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลในรัฐ แต่วิธีการของรัฐในการทำหน้าที่ดังกล่าวก็แตกต่างกันออกไป จึงกลายมาเป็นรูปแบบกระบวนการทางอาญาในหลายรูปแบบดังกล่าว ซึ่งต่างก็หวังบรรลุผลสุดท้าย คือความสงบเรียบร้อยของสังคมและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของพลเมืองมิให้ถูกกระทบกระเทือนนั่นเอง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย